

Kas iga kurjategija väärrib vanglat?

Sildid:

- [karistuspoliitika](#) [1]

**Andres Anveldi arvamuslugu seoses [karistushinnangute uuringuga](#) [2]
11.07.2014 Postimehes.**

Kujutlege, et teie kodu keldrisse on sisse murtud. Naabritega rääkides selgub, et neil on samalaadne asi juhtunud, ja nii kogu teie elamupiirkonnas. Kogukahju on tekitatud 6500 eurot. Kurjategija tabatakse ja saadakse teada, et ta on 26-aastane põhiharidusega töötu mees, narkomaan, nimeks Robert.

Tal on varasemast mitmeid karistusi, ta on olnud ka vanglas – elukutseline kurjategija. Ja nüüd on teil võimalik osaleda tema karistuse määramisel. Kui te olete keskmine Eesti elanik, siis suure tõenäosusega saadaksite ta tagasi vanglasse ja oluliselt väiksema tõenäosusega narkoravile.

Kuigi ka kohtunik saadaks ta tõenäoliselt vanglasse, peaksite kohtunikuga tõsise vaidluse selle üle, kui pikaks ajaks ta trellida taha saata. Olles jällegi keskmine eestimaalane, määraksite talle karistuseks veidi üle nelja aasta, kohtunik aga aasta ja kaheksa kuud. Nii kohtunikule kui teile oleks kõige tähtsam see, et Robert saaks karistuse. Umbes sama oluline on teile, et kahjud saaksid korvatud. Aga kõige vähem huvitaks teid teie kui ohvri ja Roberti lepitamine.

See kirjeldus vastab tüüpilisele Eesti elanikule, mis koorub välja justiitsministeeriumi ja meie partnerite koostöös läbi viidud uuringust, kus uuriti elanike, kohtunike, prokuröride ja politseinike karistushinnanguid.

Inimesed kipuvad muudele karistustele eelistama vangistust, mis ilmselt tuleneb sellest, et muid karistusi eriti ei teata, ja kui teatakse, siis nendesse ei usuta. Tegelikult ilmselt saab suurem osa inimestest aru, et vangistus pole lahendus ja on ehk üldse ajale jalgu jäänud, aga ega teisi karistustüüpe väga täpselt ei teata.

Samas on teised karistused täiesti olemas: üldkasulik töö, elektrooniline valve, sõltuvusravi. Lisaks tingimisi karistuse ja menetluse lõpetamise puhul näiteks leppimine ja sotsiaalprogrammi läbimine. Vangistus on kõige ebaefektiivsem ja samas maksumaksjale üks kallimaid karistusi, mida tuleks kasutada nii harva ja lühikest aega kui võimalik, näitavad teadusuuringud. Teisalt ei hinnata karistusalternatiive alati nende mõju järgi, karistust peetakse ka kättemaksuvahendiks, mis selgitab vangistuse populaarsust.

Eriti karmidel juhtudel on kurjategija isoleerimine ainuke võimalus tegeleda kurjategijaga, aga suuremal osal juhtudest mitte. Seetõttu ei saa karistuse eesmärk olla isoleerimine. Rääkides ootustest karistustele, tuleks mõelda rohkem sellele, kuidas tuua ohvritele leevendust ja korvata nende kahjusid. Iga konkreetne kuritegu ning toimepanija on erinev, mistõttu ei tuleks rääkida niivõrd leebetest või karmidest karistustest, kuivõrd karistuse mõjust.

Tulles nüüd tagasi Roberti loo juurde, siis kas te tõesti usute, et tagasi vanglasse saatmine teeks temast seal parema inimese? Vaevalt küll. Kas tema vanglasse saatmine tekitab teie tunnet, et õiglus võidutseb? Võib-olla mõne jaoks jah, aga mitte paljude jaoks – ohver ei pruugi saada rahulolutunnet sellest, kui kurjategija saab eriti karmi karistuse, kuid temale tekitatud kahju hüvitamisest võib seetõttu rääkima hakata alles aastate pärast, kui Robert uuesti vanglast väljas on ning tööd püüab leida.

Aga mõelge, kui Robertit ei olekski vanglasse saadetud, vaid ta peaks silmitsi seisma kõigi nendega, kelle keldrisse ta sisse murdis, kuulma, nägema oma ohvrite tundeid ja selgitama neile oma tegevust. See ei teinuks temast uut inimest – mõne ohvri jaoks muutunuks ta ka põlastusväärsemaks –, küll aga oleks Robert astunud sammukese selles suunas, et ta oleks adunud oma teo tagajärgi.

Muidugi, lõputult ei saa inimest kuritegelikult teelt ära hoida. Lõplikud valikud jäävad iga inimese enda teha. Ka see on omamoodi vabadus. Kuid igaühele tuleb anda võimalus, mitte ainult maitsta kättemaksu. Nii nagu vägivald sünnitab vägivalda, sünnitab ka kättemaks kättemaksu ja agressiivsust ühiskonna vastu. Vangla suuresti lükkab probleemi edasi ja kaitseb ühiskonda, kuid varem või hiljem tuleb meil taas Robertiga silmitsi seista. Meie oleme läinud edasi, arenenud, tema oskab ikka ainult varastada.

Allikas URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kriminaalpoliitika/kas-iga-kurjategija-vaarib-vanglat>

Lingid:

[1] <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/tags/karistuspoliitika>

[2] <http://www.kriminaalpoliitika.ee/uuringud-ja-analuusid/karistushinnangute-uuring>